

Општа начела: Закон за судије има за циљ да обезбеди стручност, независност и непристрасност, коју свако лице оправдано очекује од судова и сваког судије којем је поверена заштита његових права. Ово искључује сваку одредбу и сваки поступак који би водио умањењу поверења у такву стручност, независност и непристрасност. У свакој европској држави, основна начела закона за судија утврђују се унутрашњим прописима на највишем нивоу, а његове одредбе најмање на нивоу закона. Судије се морају уздржати од сваког понашања, поступка или изражавања које може утицати на поверење у њихову независност и непристрасност.

Судији трајно престаје функција на основу подношења оставке, медицинског налаза о физичкој неспособности, достизања старосне границе, истеком законски утврђеног мандата или на основу разрешења које се проглашава у унапред предвиђеном поступку. Постојање неког од ових разлога одговарајућ и квалитет образовних програма и организације која их спроводи, у светлу захтева слободоумности, стручности и независности, који су везани за обављање судијске дужности, осим достизања старосне границе или истека законски утврђеног мандата, мора утврдити независан орган од извршне и законодавне власти.

Судијама закон зајемчује одржавање и усавршавање њихових знања, техничких, као и друштвених и културних, која су им потребна за обављање њихових дужности, путем редовног приступа обуци коју држава плаћа.

Одлуку о именовању одабраног кандидата на место судије и распоређивању у одређени суд доноси независни орган од извршне и законодавне власти или се одлука доноси на предлог или препоруку овог органа, с његовом сагласношћу или на основу његовог мишљења.

У начелу, судија који већ ради у суду не може се распоредити на неку другу судијску функцију или преместити било где, чак и на основу унапређења, ако на то добровољно не пристане. Изузеци од овог начела дозвољени су једино ако је премештај судије врста дисциплинске санкције, у случају законите измене судског система и у случају привременог распоређивања у суседни суд ради испомоћи, при чему се законом изричито ограничава максимално трајање таквог задатка.

Када не заснива на дужини радног стажа, систем унапређења заснива се искључиво на показаном квалитету рада и савесном обављању судијских дужности, што објективно процењује један или неколико судија и о чему се разговара са дотичним судијом. Одлуке о напредовању затим доноси независан орган.

Према одредбама закона поводом избора и запошљавања судија од стране независног органа или савета, избор кандидата заснива се на њиховој способности слободне и непристрасне процене правних питања о којима ће одлучивати и примене права уз поштовање достојанства личности. Законом се искључује могућност одбијања кандидата само због њиховог пола, етничке или социјалне припадности, филозофских и политичких ставова или вероисповијести.

Законом се предвиђају услови за избор, који у виду захтева везаних за стручну спремину или претходно искуство зајемчују посебну способност за обављање судијских дужности. Законом се, путем одговарајуће обуке на терет државе, обезбеђује припрема изабраних кандидата за ефикасно обављање судијских дужности.

Уколико судија прекрши неку од дужности изричито прописаних законом, може му се изрећи санкција једино на основу одлуке донете по предлогу, препоруци или уз сагласност трибунала или другог органа, који чини најмање половина изабраних судија, у оквиру поступка уз потпуно поштовање права на саслушање странака, у коме судија против кога се поступак води мора имати право на заступника. Законом се предвиђају санкције које се могу изрећи, а приликом њиховог изрицања примењује се начело пропорционалности. Одлука извршног органа, трибунала, односно органа који изриче санкцију, као што се овде предвиђа, подложна је испитивању од стране више судске инстанце.

Држава мора да гарантује накнаду неоправдано претрпљене штете, настале као последица одлуке или понашања судије приликом обављања његових дужности. Законом се може предвидети да држава може, у одређеном року, покренути поступак за регрес од судије у случају тешког и

неопростивог кршења правила која уређују обављање судијских дужности. Подношењу тужбе надлежном суду мора претходити договор с независним органом.

Свако мора имати право на подношење жалбе без посебних формалности независном органу због незаконитог поступања (неправде, судске заблуде) у конкретном случају. Овај орган треба да буде овлашћен да, када на основу пажљиве и исцрпне анализе установи да је до повреде несумњиво дошло грешком судије, проследи ствар дисциплинском органу, или да то барем препоручи органу који је по закону надлежан.

Приликом обављања својих дужности судије морају испољавати приступачност, поштовање странака и спремност да одрже висок степен стручности коју доношење судских одлука захтева у сваком предмету, одлука од којих зависе гаранције индивидуалних права и очување тајности података који су им поверени током поступка.

Судије слободно обављају делатности ван свог судијског мандата, укључујући оне које су отелотворење њихових права као грађана. Ова слобода се не сме ограничавати, осим уколико су ове делатности неспојиве с поверењем у судију, односно његову непристрасност и независност или његову обавезу да у предметима поступа пажљиво и у разумном року. Обављање вансудијске делатности која доноси приход, осим литерарне или уметничке, мора се одобрити унапред у складу са законским условима.

Судије се морају уздржати од сваког понашања, поступка или изражавања које може утицати на поверење у њихову независност и непристрасност.

Професионалне организације које оснивају судије и којима све судије могу слободно да приступе значајно доприносе одбрани оних права која судије уживају на основу њиховог закона, и посебно у односу према властима и органима који су укључени у доношење одлука које се на њих односе.

У свакој европској држави, основна начела закона за судија утврђују се унутрашњим прописима на највишем нивоу, а његове одредбе најмање на нивоу закона. У вези са сваком одлуком која утиче на избор, запошљавање, именовање, напредовање у каријери или престанак функције судије, законом се предвиђа интервенција органа независног од извршне и законодавне власти, од чијег чланства барем половину чине судије, које су изабрале њихове колеге судије, на начин који гарантује најширу представљеност судства. Сваком судији који сматра да су му на било који начин угрожена или повређена законска права или независност уопште или правила поступка, закон даје могућност обраћања таквом независном органу, који може да обезбеди или да предложи делотворну помоћ.

Држава је обавезна да обезбеди да судије имају сва средства неопходна за правилно обављање њихових дужности, а и посебно да предмете решавају у разумном року.

Судије се преко својих представника и професионалних организација укључују у доношење одлука у вези са судском управом и одређивањем и распоређивањем средстава потребних за судску управу на државном и локалном нивоу. Исто тако, од судија се тражи мишљење о плановима за измену закона о судијама и утврђивању њихових плата и социјалног осигурања.

Држава је обавезна да обезбеди да судије имају сва средства неопходна за правилно обављање њихових дужности, а и посебно да предмете решавају у разумном року. Судије се преко својих представника и професионалних организација укључују у доношење одлука у вези са судском управом и одређивањем и распоређивањем средстава потребних за судску управу на државном и локалном нивоу. Исто тако, од судија се тражи мишљење о плановима за измену закона о судијама и утврђивању њихових плата и социјалног осигурања. Обављање вансудијске делатности која доноси приход, осим литерарне или уметничке, мора се одобрити унапред у складу са законским условима. Професионалне судије имају право на плату чији се износ утврђује тако да се судије заштите од притисака на њихово одлучивање и, уопште, понашање у оквиру њихових надлежности, што угрожава њихову независност и непристрасност. Плата може да варира зависно од дужине радног стажа, природе посла који судија обавља и висине одговорности, што се процењује према транспарентним мерилима. Законом се судијама гарантује заштита од социјалних ризика, као што

су болест, материнство, инвалидност, старост и смрт. Законом се посебно осигурава да судије које су достигле старост за пензију, а које су обављале судијске дужности у одређеном периоду, имају право на пензију.